

*ПАЛІЙ Я. І., студентка
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

ПРОГРАМИ ОЗЕЛЕНЕННЯ МІСТ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

Озеленення міського простору – це завжди актуальна проблема для міської влади. Зберегти баланс між чистим повітрям, доступністю вулиць і відсутністю заторів на дорогах досить складно. Ще складніше задовольнити потреби всіх жителів міста і не потурбувати при цьому екологів. Насправді, не просто досягти результату в озелененні міста серед бетонних багатоповерхівок, склопакетів та суцільного асфальту. Однак приклади деяких європейських столиць надихають і доводять що це можливо. Як же вирішують проблему озеленення в інших країнах?

Берлін, Німеччина. Екологи називають Німеччину однією з найбільш «зелених» країн світу. Перш за все, це пов'язано з дивовижними ландшафтами та сприятливою місцевістю. Однак для того, аби зберегти природу всередині міста, одні ландшафтів замало. У столиці Німеччини Берліні ще півстоліття тому існувала гостра потреба в озелененні – місто заасфальтоване, на кожному кроці великі будинки, простору бракувало. Проте зараз туристи можуть посперечатися – це парк у місті, чи все ж місто в парку, оскільки майже третина територій столиці Німеччини занурена в зелень та дерева. Як цього вдалося досягти? Перш за все зусиллями громад та приватних власників будинків – благоустрій та озеленення прибудинкових територій здійснюється за кошти місцевих мешканців. Влада ж опікується лише парками, вулицями, скверами та кладовищами. Проте люди настільки переймаються цим питанням, що висаджують велику кількість дерев навіть в урядовому кварталі. Якщо ж територія не дозволяє висадити дерева, то біля фасадів будинків висаджують ті рослини, які зможуть обплести стіни будівель. Власники літніх терас на дахах також озеленюють їх рослинами в горщиках. Місцева влада опікується водоймами всередині Берліна – тут нерідко можна зустріти качок чи кроликів, які живуть просто посеред великого мегаполісу.

Копенгаген, Данія. Місцева влада виділяє значні кошти на підтримку сприятливої екологічної ситуації в місті. Перш за все досить велика частка бюджету йде на вирощення органічних продуктів, без додавання хімічних речовин. Зараз частка екологічно вирощених овочів та фруктів, які реалізуються в Копенгагені, становить 45 %, а влада планує збільшити цей відсоток до 90. Однак незважаючи на позитивні дії влади, мешканці міста все ж не лишаються осторонь. Зважаючи на гостру потребу в озелененні, яка

накладається на нестачу територій, місцеві мешканці вирішили висаджувати дерева на дахах будинків. В межах цієї програми, до 2025 року копенгагенці планують перетворити на сади 150 000 м² дахів, і проєкт вже успішно реалізується [1].

Лондон, Великобританія. Лондон – це ще один приклад добре озеленоного міста. Більш ніж 5 тисяч гектарів столиці Великої Британії займають зелені насадження. Це й не дивно, зважаючи на любов англійців до мистецтва ландшафтного дизайну. Майже в кожному районі міста є свій парк загального користування. Озелененням в місті займаються комісії, які працюють при муніципальних радах – мерія в питанні благоустрою та забудови районів не втручається. Ці комісії наділені повними правами і без їх згоди не може здійснюватися забудова навіть державного значення. Місцеві мешканці самі обирають членів цих комісій, а також наймають приватні компанії, які і створюють парки на територіях районів. Гроші на озеленення також виділяються з податків громадян – в районні бюджети мешканці сплачують близько 150 фунтів і щороку ця сума лише зростає [2]. Саме тому переважна більшість парків зосереджена в західній, багатшій, частині міста.

Місцева влада також контролює збереження цих парків і накладає жорсткі штрафи за порушення благоустрою. Крім того всі великі забудови проводяться за межею міста.

Торонто, Канада. Заокеанські методи озеленення мегаполісів мало чим відрізняються від європейських. Так, наприклад, міська влада Торонто ініціювала проєкт з висаджування дерев на дахах будинків. Завдяки цьому зараз столиця Канади з висоти пташиного польоту виглядає як велетенський сад із рідкісними клаптиками бетону. На дахах будинків, навіть в бізнес-центрі, можна побачити різноманітні дерева, серед яких трапляються навіть клени та в'язи. Власникам офісів вигідно перетворювати свої дахи на велетенські сади – мерія компенсує витрати на встановлення нових дахів для адміністративних та комерційних будівель, якщо їх загальна площа складає 2000 квадратних метрів. За кожен квадратний метр рослин на даху власникам повертається 50 доларів з місцевого бюджету. У мерії планують перетворити на сади близько 90 % дахів, що у найближчому майбутньому, за їх прогнозами, зменшить викиди парникових газів на 80 %. На участь у цій програмі може претендувати будь-який бізнес-центр, однак перевагу отримують заводи і фабрики [1]. Незважаючи на те, що найбільший парк в Канаді Стенлі-парк знаходиться у Ванкувері, Торонто теж має чим похизуватися. Тут у північній частині району міста знаходяться велетенські лісові ділянки, а довкола міста розташовані заповідники.

Нью-Йорк, США. Багато екологів називають Нью-Йорк одним із найбільш загазованих мегаполісів світу. Це й не дивно, оскільки старих лісів у Нью-Йорку майже не лишилося – їх вирубали в часи Війни за

незалежність. Ті ж лісові насадження, які залишилися, або які були висаджені після цих подій, частково перебувають у деградованому стані із-за великої кількості чужорідних дерев та бур'янів.

Однак завдяки титанічній праці мерії та значним коштам з місцевого бюджету частину лісових насаджень у Нью-Йорку вдалося відновити. Ці ділянки прив'язані переважно до паркових територій. Досить відомим є також ділянка Грінбелт – це зелений пояс, який пов'язує між собою близько 12 різних парків та лісових зон. Проте найвідомішою зеленою зоною Нью-Йорка є знаменитий Центральний парк. Він займає близько площу у 3,4 км² і з висоти пташиного польоту виглядає як велетенська зелена рана на бетонному тлі Великого Яблука. Парк відвідує приблизно 25 млн. чол. в рік, він є найбільш відвідуваним парком в США [3]. Вважається, що Центральний парк, на відміну від решти паркових зон Нью-Йорка, на 100 % облаштований.

Враховуючи наведений світовий досвід, розглянемо які програми озеленення працюють в населених пунктах України.

Київ, Україна. Стратегії озеленення столиці України досить неоднозначні і часом хаотичні. У місцевої влади немає чітко визначеної єдиної стратегії з благоустрою міста, а тому деякі позитивні зрушення в напрямку озеленення часом провалюються. Так, наприклад, на думку деяких експертів через неналежний догляд за висадженими рослинами, виживає лише 10 % дерев. Крім того щороку у Києві вирубують 25 тис. дерев при тому, що насаджується всього 4–5 тис. [5]. Кошти з місцевого бюджету на озеленення виділяються Київзеленбуду, який потім вирішує на що їх витратити. Переважно гроші йдуть на благоустрій місцевих парків.

Однак за останні два роки в Києві спостерігаються позитивні зрушення у напрямку діяльності громадського сектора. Низові ініціативи стимулювали початок робіт над озелененням закинутих частин міста. Крім того активізувалися і місцеві громади, які за власний кошт озеленоють прибудинкові ділянки. Хорошими прикладами стали Самосад на Подолі, або ж Сквер Небесної сотні біля Михайлівської площі. Також проводяться окремі екоакції з висадки дерев за участі відомих осіб, аби популяризувати рух з озеленення міста.

Цікавим є вітчизняний досвід озеленення у масштабах невеликих міст, селищ та сіл.

Семенівський район, Полтавська область, Україна. У мальовничому селі Крива Руда у 1962 р. був насаджений, а в останні роки успішно реставрований Криворудський дендропарк. У ньому зростають 190 порід і видів дерев та чагарників, багато з них – екзотичні. Створено розарій (тут налічується понад 30 сортів троянд), альпійські гірки з водоспадами і шугучні водойми (чотири невеликі ставки). Куртини розбиті так, що чергуються види листяних і хвойних дерев: на фоні тополі – ялина, в куртині вічнозелених – клен чи ясен. Водойми

заселені білими й чорними лебедями, що привезені сюди з Одеси, Асканії-Нової, з Дністра й Дунаю, із заповідників Гола Пристань і Новий Афон. Завезені дикі качки, є дикі гуси. Прижилися зозулі, одуди, дикі голуби, дятли, солов'ї, лісові дрозди. Постійними мешканцями дендропарку стали лелеки, павичі, ондатри, нутрії, білки [4].

Не варто забувати і про затишну зелену зону у селі Веселий Поділ. Цей чудовий Веселоподільський парк (Парк імені Л. І. Глібова) є ботанічною пам'яткою природи. На цьому місці було велике озеро, яке з'єднувалося з річкою. У парку зростають кілька дубів віком понад 200 років, віковічні берест, липа. Кожного року місцеве населення допомагає покращувати цю пам'ятку невеличкого села, у якому народився відомий байкар Леонід Глібов [4].

Таким чином, для всіх розвинених країн світу екологічна ситуація у містах, а особливо у столицях, є предметом особливої уваги влади і громадськості. Зростання населених пунктів, розвиток промисловості посилюють негативний вплив людини на навколишнє середовище, зокрема, на зелені насадження. Екологічна ситуація міст, селищ та сіл є своєрідним дзеркалом, у якому відбивається рівень соціально-економічного становища населеного пункту і країни загалом, рівень екологічної свідомості громадян. На наш погляд, вирішення екологічних проблем на місцевому рівні неможливе без реалізації програм комплексного благоустрою та озеленення населених пунктів, без формування та розвитку екологічної свідомості громадян; організації системи відповідальності за правопорушення щодо об'єктів благоустрою, розробки і реалізації системи моніторингу стану зелених насаджень на території поселення.

ЛІТЕРАТУРА

1. 8 найбільш чистих міст світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.zagorodna.com/uk/statti/8-najbilsh-chistikh-mist-svitu.html>.

2. Європейський досвід зеленого благоустрою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/jevropejskj-dosvd-zelenogo-blagoustroju-33866>.

3. Історія Центрального Парку в Нью-Йорку (New York Central Park) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://spokki.net/istoriya-tsentralnogo-parku-v-nyu-jorku-new-york-central-park/>.

4. Полтавщина туристична. Семенівський район [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://poltava-tour.gov.ua/page/semenovskiy-rayon>.

5. У Києві відсутня конкуренція в сфері озеленення столиці – експерти [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://ecology.unian.ua/1139793-u-kievi-vidsutnya-konkurenciya-v-sferi-ozelenennya-stolitsi-eksperti.html>.